

Отже, становлення держави стало основою для наділення окремих осіб державно-владними функціями, що у свою чергу створило корупційні ризики. Особливо, після того, як державне управління стало професійною функцією певної частини суспільства. Становлення апарату управління та апарату примусу відбувалося у відповідності до суспільно-політичних потреб, рівня розвитку економіки, природно-географічних умов тощо [4].

Література

[1]. Гавриленко О.А., Фомування правових основ протидії корупції у державах Стародавнього Світу. Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія ПРАВО. 2016. Випуск 37. Том 1. с. 14 – 18. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=nvuzhpr_2016_37%281%29__5

[2]. Дехтярьова С. Боротьба з корупцією як невід’ємна складова становлення української державності. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. / редкол.: С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2008. – Вип. 4 (34). – 300 с., С. 86 – 96.

[3]. Нонік В. В., Савіцький В. В. Корупція як елемент державного управління в стародавніх цивілізаціях. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2016. № 12. <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1017>

[4]. Lomzhets, Y. and Datsko, K. (2022). Fighting Corruption in Ukraine as an Element of Achieving Sustainable Development Goals. In Proceedings of the 5th International Scientific Congress Society of Ambient Intelligence - ISC SAI; ISBN 978-989-758-600-2, SciTePress, pages 291-299. DOI: 10.5220/0011353800003350

On the historical aspects of the development of legal mechanisms for anti-corruption

Lomzhets Yuliia

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

The report scientific approaches to the study of the history of the emergence and development of the phenomenon of corruption and the fight against it have analyzed. It was determined that in different historical periods all states encountered manifestations of corruption, but each developed separate approaches to interacting with them. The approaches to combating corruption, which were historically applied in the territories of modern Ukraine, have highlighted.

Keywords: state, corruption, corruption manifestations, administrative procedures.

УДК 343.22

СТРОКИ ДАВНОСТІ ВИКОНАННЯ ОБВИНУВАЛЬНОГО ВИРОКУ СУДУ

Набокова О.Г.

викладач кафедри Теорії та історії держави і права

Національного університету кораблебудування

імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

Анотація: Проаналізовано зміст ст. 80 КК України «Звільнення від відбування покарання у зв’язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку». Встановлено порядок та підстави звільнення від відбування покарання у зв’язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.

Ключові слова: виконання покарання, обвинувальний вирок, звільнення від відбування покарання, строки давності, презумпція невинуватості.

Публічно-правові відносини (в тому числі в охоронюваній частині правопорядку) є владновідносинами, тобто відносинами влади та підкорення, методом регулювання яких є імперативний метод, а єдиним центром такого регулювання є держава. [1] Саме в межах таких відносин встановлюється і реалізується кримінальна відповідальність за кримінальне правопорушення. Оскільки метою такої відповідальності є, насамперед, виправлення злочинця, також кара та попередження злочинів, то кримінальна відповідальність не може бути нічим іншим, як обмеження прав і свобод винної особи.

Відповідно до п. 22 ст. 92 Конституції України, виключно законами України визнаються діяння, які є злочинним, та відповідальність за них. Таким законом в Україні є Кримінальний кодекс. [2] Зокрема, в ст. 2 КК України визначено підстави для притягнення до кримінальної відповідальності, а саме: підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого цим Кодексом. Варто зазначити, що особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду, що встановлено ст. 62 Конституції України та законом про кримінальну відповідальність. [4]

Після набрання законної сили обвинувальним вироком суду держава, через свої представницькі органи, застосовує до особи реальне обмеження її прав та свобод, визначених вироком суду.

З одного боку, це діяльність спеціальних органів виконавчої влади (суб'єкт діяльності) по виконанню обвинувального вироку, тобто діяльність, пов'язана з реальним обмеженням визначених судом прав і свобод засудженої особи. З іншого боку, це перетерплювання цієї особою обмеження тих її прав і свобод (об'єкт діяльності), які індивідуалізовані судом. Іноді цей процес називають «виконання – відбування покарання». [3]

В той же час, відповідно до ст. 80 КК України, строк виконання обвинувального вироку суду має певний термін виконання, після спливу якого держава втрачає будь-які права застосовувати обмеження до особи, навіть за умови обвинувального вироку суду, за винятком певних злочинів до яких відносяться злочини проти миру та безпеки людства, а також катування.

Так, відповідно до ст. 80 КК України, особа звільняється від відбування покарання, якщо з дня набрання чинності обвинувальним вироком його не було виконано в такі строки: два роки – у разі засудження до покарання менш суворого, ніж обмеження волі; три роки – у разі засудження до покарання у виді обмеження волі; п'ять років – у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі за нетяжкий злочин, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше п'яти років за тяжкий злочин; десять років – у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років за тяжкий злочин, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше десяти років за особливо тяжкий злочин; п'ятнадцять років – у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років за особливо тяжкий злочин [3].

Правова природа вказаного виду звільнення від відбування призначеного покарання зумовлюється одностороннім обов'язком держави примусово реалізувати через спеціально уповноважені нею органи призначене особі покарання протягом певних строків. Особа, засуджена до певного виду покарання, не несе правового обов'язку застосовувати правообмеження, які входять до його змісту, сама до себе – це виключна одностороння компетенція спеціальних державних органів, які виконують покарання.

Водночас засуджена до певного виду покарання особа не може перебувати в потенційному очікуванні виконання покарання невизначений проміжок часу, у зв'язку із чим законодавчо встановлюються імперативні строки, сплив яких припиняє наявні між державою і засудженою особою кримінальні правовідносини, а отже, унеможливорює виконання покарання [5].

У частині четвертій ст. 80 КК України, також передбачено положення про те, що перебіг давності переривається, якщо до закінчення строків, зазначених у частинах першій та третій цієї статті, засуджений вчинить новий середньої тяжкості, тяжкий або особливо тяжкий злочин. Обчислення строку давності в цьому разі починається з дня вчинення нового злочину.

Таким чином, підстава для звільнення особи від відбування покарання у відповідності до положень ст. 80 КК України складається з трьох обов'язкових елементів: закінчення (сплив) строків давності виконання обвинувального вироку; не ухилення особи від відбування призначеного їй покарання; не вчинення нею нового злочину середньої тяжкості, тяжкого чи особливо тяжкого злочину. Вказані положення свідчать, що держава втрачає право на виконання призначеного засудженому покарання лише у тих випадках, коли засуджений своєю поведінкою не перешкоджав процедурі його виконання.

За таких обставин застосування ст. 80 КК України передбачає дослідження та встановлення судом терміну, протягом якого обвинувальний вирок не виконувався, збігу строку давності його виконання та факту ухилення засудженим від його відбування, що є підставою для зупинення перебігу такого строку давності.

Аналізуючи вказану норму варто звернути увагу на поняття ухилення від відбування покарання, як підставу для зупинення строку давності.

Ухилення від відбування покарання як підстава для зупинення строків давності виконання обвинувального вироку є особливим юридичним фактом, питання вирішення якого належить до компетенції суду, а отже, цей факт слід встановлювати з дотриманням вимог процесуальної форми. Зокрема, редакція ч. 3 ст. 80 КК України, певним чином співвідноситься зі ст. 389 та ст. 390 цього Кодексу, оскільки ухилення від відбування покарання, про яке йдеться, у своєму конкретному прояві відповідає складу одного із злочинів, передбачених зазначеними статтями Особливої частини КК України. Отже, роблячи висновок про ухилення особи від відбування покарання при застосуванні ч. 3 ст. 80 КК України, без обвинувального вироку суду фактично є визнанням особи винною у вчиненні нового злочину. Таке правозастосування суперечить частині першій ст. 62 Конституції України, згідно з якою особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Таким чином, вирішувати питання про зупинення строків давності виконання обвинувального вироку суду можливо лише після набрання законної сили обвинувальним вироком суду, яким особа буде визнана винною в ухиленні від відбування покарання.

Крім того, твердження про те, що особа ухиляється від відбування покарання без обвинувального вироку суду, який вступив в законну силу є порушенням принципу презумпції невинуватості, передбачений п. 2 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., коли судові рішення стосовно особи, обвинуваченої у вчиненні кримінального правопорушення, відображає думку про те, що вона винна, без доведення її вини відповідно до закону. Навіть без формального висновку про винуватість достатньо наявності будь-якого висловлювання, з якого вбачається, що суд вважає особу винною. Крім того, п. 2 ст. 6 Конвенції не обмежується кримінальними провадженнями, що тривають, але поширюється також на судові рішення, прийняті до того, як кримінальне провадження розпочато. [6]

Підставою для звільнення від відбування покарання відповідно до ст. 152 КВК України, є зокрема закінчення строків давності виконання обвинувального вироку. [7]

Відповідно до ст. 539 КПК України, питання, які виникають під час та після виконання вироку вирішуються судом за клопотанням (поданням) прокурора, засудженого, його захисника, законного представника, органу або установи виконання покарань, а також інших осіб, установ або органів у випадках, встановлених законом. Клопотання (подання) про вирішення питання, пов'язаного із виконанням вироку, розглядається протягом десяти днів з дня його надходження до суду суддею одноособово. [8]

Підсумовуючи, треба зазначити, що саме держава має створювати умови для невідворотності покарання. Кримінальна відповідальність є найтяжчим видом юридичної відповідальності, правовим наслідком вчинення кримінального правопорушення є застосування державного примусу у формі покарання, в зв'язку з чим і передбачено певний запобіжний механізм від зволікання виконання обвинувального вироку з боку держави, як строки його виконання. Таким чином, держава має право застосовувати обмеження прав та свобод, визначених обвинувальним вироком суду, лише на протязі імперативних строків визначених кримінальним законом.

Література

1. Харітонова О. «Поняття і ознаки публічних правовідносин // Вісник Академії правових наук України/ 2002 №1 (28) ст. 36-46.;
2. Конституція України // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>;
3. Степанюк А.Х. «Актуальні проблеми виконання покарань (сутність та принципи кримінально –виконавчої діяльності: теоретико –правове дослідження // Автореф, 2002 . с. 16. ;
4. Кримінальний кодекс України // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>;
5. Постанова Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України по справі № 5-324кц15 // <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101074839>.
6. Європейська конвенція з прав людини // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
7. Кримінально–виконавчий кодекс України // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>
8. Кримінальний процесуальний кодекс України // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

TERMS OF LIMITATION FOR THE EXECUTION OF THE ACCUSED JUDGMENT OF THE COURT

Olha Nabokova, teacher of the Department of Theory and History of the State and Law National Shipbuilding University named after Admiral Makarov
Mykolaiv, Ukraine

Abstract: The content of Art. 80 of the Criminal Code of Ukraine "Exemption from serving a sentence in connection with the expiration of the statute of limitations for the execution of a guilty verdict." The procedure and grounds for exemption from serving a sentence in connection with the expiration of the statute of limitations for the execution of a guilty verdict have been established.

Keywords: execution of punishment, conviction, exemption from serving punishment, statute of limitations, presumption of innocence.

УДК 341.225.5

ЗВІЛЬНЕННЯ МОРСЬКИХ «ЗАРУЧНИКІВ»

Філіппських М.О.

*старший викладач кафедри морського та господарського права
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
м.Миколаїв, Україна
mariia.filippskykh@nuos.edu.ua*